

יידישע

פעסטער צייטונג

דער ערשטער טאג פון דער וואך... 11 געלטען... 5 געלטען...

אין דער ערשטער זייטען פון דער וואך... דער ערשטער טאג פון דער וואך...

Nr. 133. צענטער יאר: 1878. Pest, den 18. November 1878.

סיכ'ס רעדע

אין אונזערע רייכטאמע

אין דער פרייטאג-וועג דעם אונזערע רייכטאמע... דער ערשטער טאג פון דער וואך...

געקערטעס הייז! דאס געווען איז דער ערשטער טאג פון דער וואך... דער ערשטער טאג פון דער וואך...

וויאזוי געווארן איז דער ערשטער טאג פון דער וואך... דער ערשטער טאג פון דער וואך...

אין דער ערשטער זייטען פון דער וואך... דער ערשטער טאג פון דער וואך...

אין דער ערשטער זייטען פון דער וואך... דער ערשטער טאג פון דער וואך...

אין דער ערשטער זייטען פון דער וואך... דער ערשטער טאג פון דער וואך...

אין דער ערשטער זייטען פון דער וואך... דער ערשטער טאג פון דער וואך...

דבש, דאס וויל דא אײך רונדלאנע דער קאָן-
נרעם-שטאטטען אלס אײנזאמלע נעמינדע קאָן-
שטימונגען אײנע דער מינסטער נײט דאס רעכט
האבען, דיא עדהרע נענדע ווא נעמינדע און שײנע
צו העלפן, דער מינסטער דינענען ווייזט אײנ-
פאך אײך דיא אלגעמיינע לאנדעם שולגעזעצע
הײן דיא אסמערקאן מיט דער קראפט-
זיטען אלס אללע לאנדעם- אונד נעמינדע-
שטאטטען!

*) נאך אײנמאל אהרן ליע-
בער מאנן. אײבער דען פראצעס דעם
חלמישען וואגאל-דעמאקראטען, וואפאן וויר אין
וינטער נעמט מער פרייטס קורן בעריכטעטען,
ביינעט דיא לײע פרייע דעם פרייע אײנע אײס-היר-
ליבע שולדעניג, דער וויר פאלגענדע אונטערעם-
סאמע דעקטע ענטזעהעטען: אהרן ליעבערסאן
נאם פאך דעם נעריכטע אפגעטולך אן, דאס ער
דען רונדגעצען דער רוישען ניהיליסטען און-
הענגען, ער וואר אסמערקאנע-בעמטער אין
וילנא, ווא ער זיך שאן אין פרייער ווענדע אײנעם
ניהיליסטען-פערטייג אײנעם, עס וואללען וואגאל
אללע רונדגעצען דער רוישען ניהיליסטען געפלי-
פרייען, זיינע הויפטאונגען יעדאך ווערעטע ער
זיינען יודישען שטאטטעמאנאסטען צו אײס יאהרע
1876 וואלע עם איהם געלויבען זײן, אונטער דען
תלמוד-וינגען(הויס) דעם ראכנאנט-פאללע-
נאומס צו ווילנא אײנע געהיימע רעוואלוציאנעריע
געזעלשאפט צו שטיפטען, דיעזע געזעלשאפט
ווארדע יעדאך פאן דער פאליצייא אלסבאלד
אונטערדריקט, ווארען ער אײס רוסלאנד געפלי-
טעט, נון לעכטע ער באלד אין פאריז, באלד אין
לאנדאן, באלד ווערע ער בערלין אונד ווען, -
זיט דער צייט זיינער פליכט אײס רוסלאנד נאם
עס קיינע נעמיטע, ווא ער נײט פון דיא ניהיליס-
טישען רונדגעצען אײבישעטע, אײס דיעזען פער-
נען שטעטען נײט ער אונטער דען ווערען רוס-
לאנדס אײנע ניהיליסטישע בעינענע צו שטיפטען,
און ווען ווארדע רונדגעלעכט פערהאפטעט, אלס
ער מעהרערע קוסטען בעכער אונד בראשירען צו
באן אײפאם, אײס וועלכע נאך קראקין צו ווענדען,
דיעזע בעכער ערהעלט ער נעמליך אײס רוסלאנד
צוועקט, דאמט ער רונדגעלעכט פאן ווען נאך
קראקין בעפארדערן לאסטע, אײס דען מיט בע-
שלאג געלענטען ברעײען נעהט הערפאר, דאס
ליעבערסאן אײס דיענסטע דער רוישען ניהיליס-
טען געשלאגן, דיעזען אײס פרייענע דערזעלכע
אײמטער מיט נאכער נעמענערהאפטעניקייט פאל-
צאן, - דאס פערהאך בײס געריכטע וואר ווא
פאלנט ריכטער: ווארום האבען דיא אהרען נא-
מען געפלישט? אונטערקלאטער: ליעבערסאן

אונד פרייעמאן זינד גלײכע נאמען, ליעבער-
בעדישעט אײס פראנצואזישען, פרייע הינגענען
אײס גענליכע, פרייא, אײס טהאד דיעס אײבי-
גענס, אײס הורך דיעזע קליינע פערענדערויגע מי-
נעם אפמענס דען רוס צו ענטזעהען.
ריכטער: ווא זינד דיא געבארען? - אונטערקלא-
טער: אײך ווייס עס נײט, גלײכע יעדאך אהרענד-
ווא אין אסמערקאן. - ריכטער: וועלכע רעליגיאן
האבען ווא? - אונטערקלאטער: מינע רעליגיאן
איז דיא דער ניהיליסטען. - ריכטער: בעטראכט-
טען דיא דיא ניהיליסטישען רונדגעצען אלס איהר
גלײכענס-געזענעטען? - אונטערקלאטער: אײך
נעהארע וואלד דעם וויישען שטאטטע און בון
יעדאך קאנפעסאנאלאן. - ריכטער: וואס איז
איהרע בעשעפטיגונג? - אונטערקלאטער: אײך בון
צייטונגס-שייבער אונד אײבישע פיר וואציאליס-
טישע ארעך ניהיליסטישע בלעטטער. - ריכטער:
ווארען דיא שאן אײנעם בעטראכט? - אונט-
ערקלאטער: נייע אין רוסלאנד וואללעט מאן טוך
וואלד בעשטראפען, ווייל דאמט דער דען נ-
קענדע מענטש דער שראפע פערפאללט.
ריכטער: ווייז וואן זינד ווא אין ווען? - אונט-
ערקלאטער: ווייז אפריל 1877. אײך האבען אײן העכ-
רעאישעם בלאטט אונטער דעם טיטען "האמט"
גענערדעט: עס זינד יעדאך בלאג דיעא נעמערן
ערשינען, דיא אײך אונטערקלאטער פערהאפטעט ווא-
רען. - ריכטער: שרייעבען דיא בלאג פיר הוישע
ווען? - אונטערקלאטער: אײך שרייעב פיר אללע,
דיא העכרעאיש פערשייטענע, דאך בעהאנדעלטע
אײך אונטער ניר הוישע פערהעלעטעס.
ריכטער: איהר פאם טראנט דיא אונטערשריפט
דעם פראנצואזישען גענעראל-קאנזולס דער רעכט-
ליק קאלומביא דיעזער איז אבער שאן אײס יאה-
רע 1871 געשטארבען, ווא ווערס אלוא מאגליך,
דאס ער אהרען פאם אײס יאהרע 1876 אונטער-
שריעבען העטטע? - אונטערקלאטער: אײך האבע
דען פאם הורך פערמיטטעלונג אײנעם פריינדעם
ערהאלטען, וועסחאלב אײך אבער דיעזען פאלל
קיינע ערשטיילען קאן, אײך פילע ווייס
אײך בלאג, דאס אײך דיעזען פאם נײט
געפלישט האבען: היעמיט ווא דאס פערהאך
געשלאכטען, דער אונטערקלאטער, דער איינע נון
מאנאטליכע אונטערזייכונגס האפט אײבערשטאן
דען, ווארדע וואלד פרייעשפריבען, יעדאך אײס
דער עסערערייב-אונטערזייכען מאנאטען אײנע-
ווענען, דער ליעבערסאן דיעזען פאלע דארום
דאס מאן איהן נײט אין רוסלאנד אײסלעפערן
מאנע. - ווא אין ווענער אטמס-בלאטט בערייב-
טעט, איז קיין נירער פארהאנדרען, דאס דער א-
נטערקלאטען און רוסלאנד אײסלעפערע ווערדע.

וואלד בעשעהטע צווישען אונטערע מאנאטע
אונד רוסלאנד אין זאנענאנטער אײסלעפערונגס-
פערטראן, דאך בעצעהט זיך דערזעלכע בלאג
אײך געמינע פערברעכער אלס מארדער, דיעבען,
העללער אויב, וואס יעדאך פאליטישע פערברע-
כער, בעטראכטע זא זינד דיעזע פאן דיעזעם
אײסלעפערונגס-אבערזייכענע אונטערקלאטער צווישען עס-
גערייב-אונטער אונד רוסלאנד אײסלעפערונג אײס-
געזעלשאפט, מיט אנדערען וואסען: קיין פאל-
טישער פערברעכער דארף זיינענס אונטערע
מאנאטע און רוסלאנד אײסלעפערע ווערדען.
עסערערייב-אונטער האט בלאג דאס רעכט, דען
אונטערקלאטער אײס זיינען גענענען אײס-ווענען,
אלליין עס מיט דעם אונטערקלאטער דיא וואל
אײבערלאסטען ווערדען, נאך וועלכע ריב-
טינג ער אבער דיא גענענען עסערערייב-אונטערס
אכטשורט ווערדען: זא ווייט דאס ווענער אטמס-
בלאטט אבער דיעזע אונטערקלאטער אבער עס
שיינט אונס דאס דיעזעם בלאטט נאך אײמטער
נײט דאס ריכטיגע געשטראפען, געהענען
זיט צום ביישפיל אן, דאס דער צווישען אײנע-
דער מאנאטע אונד רוסלאנד בעשעהנענע
אײסלעפערונגס-פערטראן זיך אײך אײך פאל-
עס אבער אײנע פאליטישע האנדלונג בענען, דיא
און דעם אײנע שטאטטע אלס פערברעכער גילט,
וועהרענר דיעזע האנדלונג און אײנעם אנדערן
שטאטטע געשטאטטע אײס, זא וואר דיא וואציאלי-
דעמאקראטישע טהעטיקייט בון פאר קיינעם
און ווישלאנד שטאטטעט, ערס דאס נייע
וואציאליסטען-געזעצן בעצייכענע אײנע זאלכע
טהעטיקייט אלס פערברעכען, און רוסלאנד ווער-
דען וואציאליסטען אונד ניהיליסטען זייט ער אלס
פערברעכער פערפאללט, ווא דער עסערערייב-
אונטערזייכען מאנאטע ווער דיא וואציאליסטישע
טהעטיקייט נאך הורך קיין געזעצן פערבאטען,
וועסחאלב דען אײך דער אונטערקלאטער פאם גע-
ריכטע פרייעשפריבען ווארדען: ווען אלוא
ליעבערסאן נאך אונטערזייכען געזעצען נײט אלס
פאליטישער פערברעכער בעצייכענע ווערדען
קאן, ווא דארף איהן אונטערע מאנאטע און רוס-
לאנד אײסלעפערן: מיט אײנעם וואסען: עס
בלייבט זיך גלײכעניג, אב צווישען עסערערייב-
אונטער דער אײסלעפערונגס-פערטראן אײך אײך
פאליטישע פערברעכער זיך בעצעהט ארעך
נײט, ליעבערסאן דארף אײך קיינעם פאללע
אײסלעפערע ווערדען, ווייל ער הער האכט-
טענס אלס אײבישע נאמען ער מענשי,
נײט אבער אלס פערברעכער, בעטראכטעט
ווערדען קאן!

טוך אײך מיין צושטער, אײך צושטערע אין אללען ליע-
דען, אײך פרייערע - אונד אײך עיקראנטען, - דיא
דיעזע בערוויסעטען, אײך העטטען מיין פרייערע, דעם
וואר אבער נײט זא, - אײך לאן אונטערע פאנע אײס
בערנענעטען פרייערע, אײך פאנאטישע פארשונענע-
וועהרענר ווערע צייט קאם ער זיך זאנאר פאן אלס אב
אײנמאל אין דען נאכט אײן פרייעלייטעס פרייעניג-
טען און מיין בעסט געשיפעטע ווערע, אונד אײנען קום
אײך מינע שפרינע דעריקט אונד טוך מיט אהרען שפרינ-
נען בעשעצטע חושטע, - דיא שטארקע קראפט מינע
נאטור בעקעסלעט אבער נאך אונד נאך דיא קראקטיש-
און וואר קאפסלען גענענען - אונד אלס אײך מיין צייט-
טען פרייעלייטעס, אונד דיא נאנע אײנע געלייטע-
וואס זאמט דיא דאס הויז וואר ליענע!

ווערדען וואללעט מיט נײט וואנען, דאס און וועלכעס פאנע,
און וועלכעס מיט בעסטער ווארדען, מיין וואללעטע
זאמט ווערע טאכטער אהר אײנען הויז פרייעלייטע
אונד ווענענענען וואנען, קאנע אונד זעסאנר ווישטע
וואנען זי!

ווענען, ווען טוך דין אונטולק נײט זא ווערען וויר-
דען מיטען אײך לויט אײסלאנדען, אײנען וואללען פאלל
האכט אײך נאך נאך נײט געהארט, געוואלדען פרייערע
דער געלעכטע מיט דער געלעכטען אונד לאסטען דען
פאטער צוויק - אבער דאס פאטער אונד טאכטער אײס
איהרען אײנענען הויזע פאך דעם געלעכטען פליכטען
אונד אײך דיא צוויקלאסטען - דאס אײס טעוואן זאן
דעמאקאטען!

געבארען, ער ווירד עסם פאן ווענען מיטענשען פערדאך-
בען, וועלכעס פערברעכען האבע אײך דער מענשייט נײ-
געמאכער בענאנען, דאס דיא טוך פערשטאפט זי
ווענען, דיא מיט פיר טוך, ווא געשאפטען עס
אײס, אלס זא אײך און אײך מינע אײנענען שטאטע הא-
רען ווירדען, אײך אײך דיא נאך ווענען אלס אײך, דין
אונטולק אײס נאך נײט פערשאפטען, אונד ליענע דיר
גייט אײס גענענעטעטען, דיא קאננסע דיא שטימטע דיר-
נעם געפליעם בעסטער אונד געהאפטער צום אײס-
הויקע ביינענען, ווענען פרייער, מיין לידענס-בינדער, אײך
אײך וואר אײנמאל אײן רעכט בראווער אונד עהרליכער
אײך ווענען - אבער דיא האפט מינע נענען און דיענסט שטעצען,
אײך וועל דיר הוישע מיט מינען לידענע שטעקען,
ווענען דיא ווישטעטען, ניין, אײך ווענען נײט, אײך בון
שאן אלס דאנען - האן האן! - זא לאכע דאך, ווענען,
ווארום האכטע דיא נײט! - האן האן!

ווערדען: איהר לאבען קאן ניר דאנען מאכען!
איהר לאבען האט טעוואן פרייערליכע און זיך אײך
זא אײנמאל אײנען צום נאלגען פערדארטווישען מען
שען לאבען - אונד דאס וואר אײן דעמאטענס נײ-
לעכטער!

מיין לעכער ווענען! ניר נאך דאס בוסטען לאבען
ערהאלט טוך בײא פרייערע, זא לאנען אײך נאך לאכען,
געוויינען זיך מינע ווענען נײט: זא לאנען אײך לאכען
בון אײך נאך קיין מארדער, אײך טאכטען טוך דיעזען פאן
אײס לאבען אבען: מיין פרייער, גליקליך נאך יודישעניגן,
דיא לאבען קאנען!

(פארשעצונג פאללע)

